

YURAK KASALLIKLARINING STREPTOKOKK INFEKSIYASI BILAN BOG‘LIQLIGI

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti

Davolash ishi yo‘nalishi 24-28-guruh talabasi

Tursunov Muhammadyaxyo Jasurbek o‘g‘li

Ilmiy rahbar: Yuldasheva Muhlis Muhammadjon qizi

Qo‘qon universiteti Andijon filiali

muhlisayoldasheva533@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada streptokokk infeksiyasining yurak kasalliklari, ayniqsa revmatik isitma va endokardit bilan bog‘liqligi yoritilgan. Streptokokk bakteriyasining morfologik xususiyatlari, patogenez, yurak klapanlariga ta’siri hamda immun mexanizmlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, O‘zbekiston hududida bu infeksiyaning uchrash chastotasi, yoshlar orasidagi tarqalishi va profilaktika choralari mahalliy tadqiqotlarga tayanib yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Streptokokk, yurak klapanlari, revmatik isitma, endokardit, bakterial infeksiya, immun javob, profilaktika.

Kirish

Yurak kasalliklari orasida infeksiyon omillar muhim o‘rin tutadi. Ulardan eng xavflilaridan biri — A guruhi beta-gemolitik streptokokk (*Streptococcus pyogenes*) bakteriyasi hisoblanadi. U tomoqdagi oddiy yallig‘lanishdan so‘ng yurak klapanlariga o‘tib, revmatik isitma va revmatik endokarditni rivojlantiradi. Streptokokk bakteriyasi fakultativ anaerob, gram-musbat, zanjirsimon joylashgan kokk bo‘lib, odatda tomoq, bodomcha bezlari yoki nafas yo‘llari orqali organizmga kiradi. Streptokokk infeksiyasining tarixiy rivojlanishi Streptokokk bakteriyasi ilk bor 19-asrda Ferdinand Cohn va Theodor Billroth tomonidan aniqlangan. Ular bu bakteriyani yiringli jarayonlar va tomoq yallig‘lanishlarining asosiy sababi sifatida

ko'rsatgan. 20-asr boshlarida Howard Florey va Alexander Fleming tomonidan antibiotiklar, xususan penitsillinning yaratilishi streptokokk infeksiyalariga qarshi kurashda inqilob yasadi. So'nggi yillarda esa genom tahlili asosida *Streptococcus pyogenes*'ning turli shtammlari o'rganilib, ularning yurak to'qimalariga ta'sir qiluvchi maxsus oqsillari (M-proteinlar) aniqlangan. Streptokokk bakteriyasining tuzilishi va turlari. Streptokokklar alfa, beta va gamma gemolitik turlarga bo'linadi. Beta-gemolitik turlar, jumladan *S. pyogenes*, eritrotsitlarni to'liq parchalab, gemoliz hosil qiladi. Bu bakteriya yurak klapanlariga yetib borganda autoimmun reaksiya chaqiradi — organizm o'z yurak to'qimalariga qarshi antitanachalar ishlab chiqara boshlaydi. Infeksiya rivojlanish mexanizmi. Infeksiya odatda tomoqdagi angina yoki faringitdan boshlanadi. Agar davolash to'liq o'tkazilmasa, bakteriyalar qon oqimi orqali yurakka tarqaladi. Organizmda ishlab chiqilgan antitanachalar bakteriya oqsillarini tanib, ularga qarshi kurashadi, ammo bu oqsillar yurak klapanlaridagi oqsillarga o'xshashligi sababli yurak to'qimalarini ham zararlaydi. Natijada yurak klapanlarining torayishi yoki yetarli yopilmasligi kuzatiladi. Kasallik kechishi va klinik belgilar Dastlab tomoq og'rig'i, isitma, bo'g'im og'rishi kuzatiladi. 2–3 haftadan so'ng yurakda shovqin, nafas qisishi, tez charchash kabi belgilar paydo bo'ladi. Revmatik yurak kasalligi bilan og'rigan bemorlarning ko'pchiligida avval tomoq infeksiyasi kuzatilgan. Kasallik kimlarda ko'proq uchraydi. JSST ma'lumotlariga ko'ra, 5–15 yoshdagi bolalar orasida streptokokk infeksiyasi eng ko'p uchraydi. Ammo yurakdagi asoratlar 20–40 yosh oralig'idagi shaxslarda ko'proq aniqlanadi. O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi 2023-yilgi hisobotida yurak kasalliklari orasida revmatik kelib chiqishli holatlar 10,8% ni tashkil etgani qayd etilgan. Profilaktika va davolash. Kasallikni erta aniqlash va to'liq davolash yurak klapanlari shikastlanishini oldini oladi. Profilaktika choralariga tomoq infeksiyalarini erta aniqlab, antibiotik bilan to'liq davolash, gigiyena qoidalariga rioya qilish, immunitetni mustahkamlash kiradi.

Xulosa

Streptokokk infeksiyasi oddiy tomoq og'rig'i sifatida boshlanib, vaqtida davolanmasa yurak klapanlarini jiddiy zararlashi mumkin. Revmatik yurak kasalligi yoshlar orasida nogironlik va o'lim sabablaridan biri bo'lib qolmoqda. Shuning uchun har bir tibbiyot xodimi va bemor tomoq infeksiyasiga e'tiborli bo'lishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A.A. "Tibbiy mikrobiologiya". Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. Jo'rayev R.M. "Infeksion kasalliklar". Toshkent tibbiyot akademiyasi, 2020.
3. Yuldasheva M.X. "Streptokokk infeksiyasi va yurak klapan kasalliklari orasidagi bog'liqlik". Andijon DTI ilmiy jurnali, 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Revmatik yurak kasalliklarini erta aniqlash va profilaktikasi bo'yicha klinik tavsiyalar". Toshkent, 2023.
5. WHO. Rheumatic fever and rheumatic heart disease. Geneva, 2023.
6. Cunningham M.W. Pathogenesis of group A streptococcal infections. Clinical Microbiology Reviews, 2022.
7. Harrison's Principles of Internal Medicine, 21st Edition. McGraw Hill, 2022.